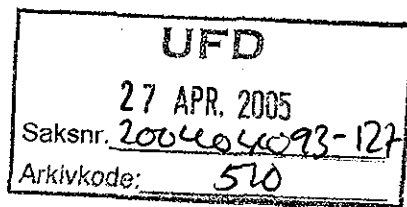

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling
Postboks 1099 Blindern
0317 OSLO

Fysikkbygget, Østfløyen
Sem Sælands vei 24

Telefon: 22 85 50 70
Telefaks: 22 85 44 09

Vev-adr.: <http://www.ils.uio.no/>

Dato: 26. april 2005
Deres ref.:
Vår ref.:

Forslag til fag- og timefordeling i grunnopplæringen

Høringsuttalelse fra Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet på Universitetet i Oslo har studert forslaget til fag- og timefordeling i den nye grunnopplæringen.

"Kunnskapsløftet" inneholder mange positive forslag og planer. Vi tror på utviklingen av en skole som gir flere og sterkere kunnskaper til barn og unge. Vi støtter intensjonene om en særlig styrking av realfagene og fremmedspråkene.

Men ILS ser også problemer ved enkelte av forslagene slik det framgår av følgende innstilling.

Vår innstilling består av tre deler. Del A er en generell uttalelse som gjelder konsekvenser ved innføring av programfag på ungdomstrinnet og i videregående skole. Del B er en innstilling fra realistseksjonen ved ILS med spesiell vekt på fagene matematikk og naturfag i den foreslåtte modellen. Del C er en innstilling fra fremmedspråkseksjonen ved ILS med vekt på fagene engelsk og andre fremmedspråk.

A. Konsekvenser ved innføring av programfag

- 1) Det planlagte programfaget på ungdomstrinnet trenger plass. Dette er en hovedgrunn til at flere fag må flytte timer fra ungdomstrinnet til barnetrinnet. Det kan være gode grunner til en styrking på de laveste årstrinnene, men det forutsetter tilstrekkelig lærerkompetanse og utstyr. Uten dette er effekten tvilsom. Effekten av svekkelsen på ungdomstrinnet vil derimot for flere fag være ganske utvilsom. ILS stiller seg meget skeptiske til denne svekkelsen.
- 2) Plasseringen av programfagene i videregående opplæring er også problematisk. Vi sikter til ordningen med én femtimersbolke i Vg1, to bolker i Vg2 og tre bolker i Vg3 (5 + 10 + 15). Dersom en elev vil ta tre fulle programfag med 5 + 5 timer i hvert, må nødvendigvis ett av to skje: Vi lar F, G og H betegne de tre fagene, og A og B de to kursene i hvert fag. (Dvs i fag F har vi kursene FA + FB, og tilsvarende i de to andre

kursene.) Da kan eleven fordele fagene slik:

- Vg1 : FA
- Vg2 : GA + HA
- Vg3 : FB + GB + HB

eller slik:

- Vg1 : GA
- Vg2 : GB + HA
- Vg3 : HB + FA + FB

I begge tilfellene kommer fag F svært uheldig ut. I første eksempel studerer eleven faget i første og siste årstrinn, men tar en pause det midterste året. I siste tilfelle studerer eleven fagets to deler samtidig. Det er mulig at dette er uproblematisk i noen fag, men i mange fag med klar sammenheng og progresjon fra del A til del B vil det være høyst problematisk. Disse problemene vil kunne gi uønskede føringer på elevenes fagvalg. Dette gir sterke argumenter for å flytte programfaget i Vg1 opp i Vg2.

- 3) Det hersker sterk tvil og delte meninger om effekten av å innføre 5 + 3 timer fellesfag i matematikk og samtidig opprettholde et programfag på 5 + 5 timer. Hensikten er å styrke matematikken i videregående opplæring. Det kan tenkes at dette vil bli effekten, men det er sterk grunn til å frykte at den reelle effekten isteden blir en svekkelse av faget. ILS oppfordrer myndighetene til å foreta en ny vurdering av dette.

B. Uttalelse fra realfagseksjonen ved ILS

Generelt

Realfagseksjonen er positiv til det utvidede timetallet i matematikk fellesfag og biologi og kjemi programfag, men vi mener det må være en større timeressurs til naturfag på ungdomstrinnet. I tillegg mener vi at tildelte ressurser ikke nødvendigvis gir den styrkingen av fagene som de er ment å gi.

Grunnskolen

Naturfag

Vi er positive til at naturfag er styrket på barnetrinnet, men negative til at styrkingen er et resultat av å fjerne én time fra ungdomstrinnet. Vi mener at naturfag må tilføres én uketimer på ungdomstrinnet, subsidiært at timen tilbakeføres fra barnetrinnet. Naturfag er et eksperimentelt fag og bør minimum ha tre uketimer per trinn på ungdomstrinnet for å gjennomføre faget etter dets egenart der praktisk eksperimentelt arbeid står i sentrum for aktiviteten. For eksempel er det vanskelig å se teknologi og design bli gjennomført bare med et teoretisk perspektiv. Ved å flytte timen fra ungdomstrinnet til barnetrinnet, flytter man ressursen til et nivå der lærernes formelle naturfagkompetanse er svakest og eksperimentelt utstyr er nærmest fraværende. Vi ser ikke dette som en styrking av naturfaget, tvert imot som en svekkelse.

Matematikk

Styrkingen av matematikk på barnetrinnet, ser vi som positivt. Men at styrkingen bare er lagt til barnetrinnet, er uheldig. Skal det være en reell styrking i matematikkfaget, må styrkingen skje i hele studieløpet. Det kan gjøres ved at man øker timetallet fra 11 til 12 timer per uke på ungdomstrinnet. Dette vil også være i samsvar med hva et mindretall i NOU 2003:16 skrev.

Med en slik løsning vil matematikk være styrket både på barnetrinnet, på ungdomstrinnet og i videregående opplæring.

Videregående opplæring

Naturfag

Her er det ikke foreslått noen endringer i timetallet bortsett fra at valgfriheten er fjernet. Vi mener valgfriheten er viktig å tilby elevene i både yrkesfag og allmennfag, slik læreplangruppas forslag var. Det kan bidra både til yrkesretting på yrkesfag og lokale tilpasninger på allmennfag.

Matematikk fellesfag

Vi mener det er positivt at det i planen lages to separate løp i matematikk i hele Vg1, Vg1T og Vg1P. *Dette anbefaler vi på det sterkeste å opprettholde.*

Vi tviler på om ordningen med 5 + 3 timer fellesfag vil fungere som en styrking av matematikken for matematikk-"spesialistene", det vil si de elevene som velger den teoretiske varianten av fellesfaget. Vi er engstelige for at mange av de elevene som nå velger 5 + 5 timer matematikk, heretter vil komme til å nøye seg med reduksjonen 5 + 3 timer istedenfor økningen 5 + 3 + 5 timer, og tilsvarende at mange av de som nå velger 5 + 5 + 5 timer, heretter vil nøye seg med reduksjonen 5 + 3 + 5 timer istedenfor økningen 5 + 3 + 5 + 5 timer. I så fall vil vi få en svekkelse istedenfor en styrking av matematikken, stikk i strid med alle intensjoner! Derfor ber vi om at det vurderes å erstatte 3-timerskurset Vg2T med et 5-timers kurs. (Vg2P beholdes derimot som et 3-timerskurs.) Det nye 5-timerskurset Vg2T må da telle som et programfag. En elev som har valgt Vg1T i Vg1, vil da kunne fortsette med enten 3 timer Vg2P eller 5 timer Vg2T i Vg2. Slik får alle minst åtte timer matematikk, i tråd med Stortingets mål om styrking av matematikken.

Man må i alle fall ikke velge kombinasjonsløsningen 3 + 2 timer Vg2T, der et 5-timersfag settes sammen av 3 timer obligatorisk fellesfag og 2 timer valgfritt programfag!

Programfag

Programfaget i Vg1 bør flyttes til Vg2. Dette kan oppnås ved å flytte fellesfagene samfunnslære og geografi fra Vg2 til Vg1. Det er flere grunner til at dette er fornuftig.

Dette vil skape muligheten til å velge tre programfag på Vg2. Skal man styrke realfagene bør man gi de flinke og interesserte muligheten til å velge tre realfag. Det vil være en svekkelse av realfagenes stilling om denne muligheten vanskeliggjøres. De fagene man har uttalt at det er spesielt viktig å styrke – matematikk, fysikk og kjemi – vil for de flestes vedkommende ikke være mulige å ta som programfag i Vg1 siden elevene da vil mangle nødvendig matematikkkompetanse.

Det vil være vanskelig å sette opp hvilke programfag som skal tilbys i Vg1 siden elevene skal velge fagene mens de går på ungdomstrinnet hvor rådgiverne neppe besitter nødvendig innsikt for å gi de rette rådene.

Hvordan elevene vil velge i forhold til programfagene som tilbys er vanskelig å si noe om, og om elevene velger realfag i større grad enn tidligere gjenstår å se. Spesielt vil matematikk kunne bli utsatt for taktiske valg.

C. Uttalelse fra fremmedspråksaksjonen ved ILS

Engelsk som fellesfag

Vi har merket oss økningen fra et timetall på 703 i gjeldende ordning til et timetall på 741 i forslaget til ny ordning. Økningen finner vi på 1. – 4. og 5. – 7. trinn. Vi merker oss også en overføring av timer fra 8. – 10. trinn til de lavere trinnene.

Økningen i timetallet på 1. – 4. og 5. – 7. trinn er en positiv utvikling. Det eneste vi ser som betenkelig er den store mangelen på kvalifiserte engelsklærere på disse trinnene. Dersom læreren ikke er en tilfredsstillende språklig modell for elevene på disse trinnene, kan det slå svært negativt ut på høyere trinn. Dette gjelder både faglig og motivasjonsmessig. Når timetallet i engelsk økes på lavere trinn, er det også svært viktig å sørge for god progresjon, noe som krever klare kompetansemål på de lavere trinnene.

Reduksjonen i timetall fra gjeldende ordning til forslag til ny ordning på 8. – 10. trinn er ikke dramatisk, idet arbeid med engelskspråklige tekster kan kompenseres for på ulike måter. Språkpåvirkning fra engelsk i media kan f. eks. befestes i skolens arbeid med andre fag og således styrke elevenes ferdigheter i engelsk. Videre kan det gis tilbud om å få ulike fag eller deler av fag undervist på engelsk (Content and language integrated learning). Endelig kan ulike sider av en skoles utenomfaglige virksomhet foregå på engelsk.

2. fremmedspråk som obligatorisk fag på ungdomstrinnet.

Vedtaket om at 2. fremmedspråk skal være et obligatorisk fag på ungdomstrinnet vil styrke enhetsskolen. Den status som 2. fremmedspråk har hatt (valgfag og tilvalgsfag) har ført til at stadig færre elever lærer et fremmedspråk ved siden av engelsk i grunnskolen. Faget var i ferd med å utvikle seg til et fag for et utvalg elever i stedet for å være et tilbud til alle.

Å kunne fremmedspråk har betydning for den enkeltes utvikling og for samfunnet, og vedtaket om et obligatorisk 2. fremmedspråk i ungdomsskolen er i tråd med Europarådets mål og EUs handlingsplan for språk, som sier at morsmål pluss to fremmedspråk bør være regelen for fremmedspråkopplæringen i medlemslandene.

2. fremmedspråk som et obligatorisk fag med status som de andre obligatoriske fagene på ungdomstrinnet, vil føre til at kravet om tilpasset opplæring og en praktisk tilnærming må tas på alvor av skoleeier og lærere som underviser i faget.

Fagets endrede status vil styrke faget på alle nivåer i opplæringen.

På vegne av fagmiljøet ved ILS

Geir Knudsen
Avdelingsleder PPU

Torgeir Onstad
Assisterende instituttleder